

8. Лугінін О.Є. Економіко-математичне моделювання [Текст]: Навч. посібник / О.Є.Лугінін, В.М.Фомішина. – К.: Знання, 2009. – 332с.
9. Лугінін О.Є. Моделювання національних і світогосподарських процесів: методологія побудови і використання моделей з обґрунтування господарських рішень [Текст]: монографія / О.Є.Лугінін. – Миколаїв: Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г.В., 2016. – 343с.
10. Лук'янова В.В. Економічний ризик [Текст]: Навч. посібник / В.В.Лук'янова, Т.В.Головач. – К.: Академвидав, 2008. 462с.
11. Тарасюк Г.М. Управління проектами [Текст]: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г.М.Тарасюк. – К.: Каравела, 2004. – 344с.
12. Управління підприємницьким ризиком [Текст]: / За загальною редакцією д.е.н., професора Д.А.Штефанича. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 224с.
13. Устенко О.Л. Теория экономического риска [Текст]: Монография / О.Л.Устенко. – К.: МАУП, 1997. - 164с.
14. Фомішина В.М. Економіко-математичне моделювання в управлінні національних і світових господарств [Текст]: Навч. посібник / В.М.Фомішина, О.Є.Лугінін, О.М.Дудченко, О.В.Акімов. – Херсон: ТОВ “ВКФ”СТАР”ЛТД”, 2014. - 320с.

УДК 338.532.4

Макаренко П.М., Макаренко А.П.

РИНКОВІ ЗАСОБИ І ДЕРЖАВНІ ВАЖЕЛІ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІНОВОГО ДИСПАРИТЕТУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язки із важливими науковими чи практичними завданнями. Для державного і ринкового механізмів регулювання цін притаманні позитивні і негативні риси. І якщо між ними розподілити сфери впливу та регулювання, таким чином, щоб держава здійснювала лише ті функції, які ринок виконує з більшими втратами і менш ефективно, то про протиставлення цих механізмів не може бути й мови. Адже державу і ринок поєднує те, що вони є регуляторами економічного життя. Це стосується і регулювання «цінового диспаритету», коли динаміка міжгалузевих цін сільського господарства із суміжними галузями збільшується на користь промислової продукції яка в ньому споживається. Без ліквідації «ножиць цін» не можливо забезпечити не тільки пріоритетний розвиток сільського господарства, але і його виживання. Налагодження економічно обґрунтованих відносин, заснованих на еквівалентному обміні між сільськогосподарськими виробниками та першою і третьою сферами АПК, створює умови для стабілізації і послідуєчого економічного зростання не тільки сільського господарства, але й інших галузей та в цілому покращує рівень життя населення і соціальну рівновагу у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрій присвячується означена стаття. В сучасних моделях економіки ринкового типу, ринковий (спонтанний) і державний (свідоме планово-прогнозне регулювання) механізми поєднуються, доповнюють один одного, а іноді міняються місцями, складають близький до оптимального симбіоз. Відносно регулювання цінового диспаритету в сільському господарстві дослідники розділились на тих хто віддає перевагу економічній діяльності держави [4,5,7], та тих хто надає привілеї «вільній грі ринкових сил» [1,2,3,6]. Віддаючи належне проведеним дослідженням, що викладені у вищезазначених публікаціях, подальшого вивчення і розвитку потребують регулюючі важелі держави в тих напрямках цінового диспаритету де ринкові засоби діють недостатньо

чи менш ефективно. При цьому важливо врахувати ту обставину, що економічні, соціальні і політичні чинники в Україні, які обумовлюють державне втручання щодо подолання диспаритету цін в сільському господарстві досить динамічні, не є раз і назавжди даними, а тому масштаби і функції держави відносно збереження цінової еквівалентності в трьох сферах АПК, не можуть бути постійними та визначеними на довготривалій період.

Формулювання цілей статті. Узагальнити альтернативні концепції щодо регулюючих засобів і важелів ринку і держави у вирішенні питання подолання диспаритету цін в сільському господарстві. Пояснити як при ринковому регулюванні диспаритету цін можливо забезпечити еквівалентний обмін у трьох сферах АПК та показати необхідність дотації цін для деяких видів сільськогосподарської продукції з рахуванням умов що склались в національній економіці України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вирішення диспаритету цін щодо сільського господарства ніким не заперечується і є самоочевидним фактом.

Водночас серед дослідників цієї проблеми немає єдності поглядів щодо засобів і важелів її вирішення. Хто повинен це робити – ринок чи держава? Який із цих механізмів є більш прийнятним взагалі і для України зокрема?

На сьогодні у цьому контексті питання подолання диспаритету цін є дискусійним. При узагальненому підході тут можна виділити дві концепції.

1. Вирішити проблему диспаритету цін можна тільки шляхом дійового державного втручання: це досягається через державне регулювання цін, дотації, підтримку доходів сільського товаровиробника, пільгову кредитну і податкову політику [4, с. 37].

Головним регуляторним важелем є ціни. У випадку, коли ринкові ціни на сільськогосподарську продукцію не забезпечуватимуть встановленої норми прибутку, держава за рахунок бюджетних коштів повинна виділяти певну дотацію, розробивши для цього відповідний організаційно-економічний механізм ціноутворення на основі концепції ціни виробництва [7].

2. Аграрний ринок може саморегулюватися, тобто нормально функціонувати і без державного втручання в процес ціноутворення. Прихильниками державного втручання і ціноутворення в аграрній сфері є абсолютна більшість аграрників. Усі вони стверджують, що сільське господарство у принципі не може мати рівноправних відносин з підприємствами першої і третьої сфер АПК. А тому воно «приречене» на допомогу держави. І основне завдання аграрної політики держави – забезпечити еквівалентний обмін шляхом не адміністративного втручання в аграрний ринок і ціноутворення, а виправлення негативних наслідків дії ринкового механізму. Інакше кажучи, у цій галузі ринок не здатний забезпечити навіть просте відтворення, не кажучи вже про її інноваційний розвиток.

Такі погляди, як вже зазначалося, підтверджуються практикою. У більшості високорозвинутих країн саме держава є ключовим інститутом при вирішенні проблеми еквівалентності та паритетності в міжгалузевому обміні. При цьому в більшості розвинутих країн держава безпосередньо не втручається в процес вільного ринкового ціноутворення. Тобто рівень цін на сільськогосподарську продукцію формується за законами ринку, в першу чергу, відповідно до взаємодії таких його елементів, як попит, пропозиція, конкуренція. Результатом цього процесу є формування ринкової ціни. Але якщо вона нижче певного рівня, який встановлює держава, то остання використовує різні важелі, за допомогою яких впливає на співвідношення попиту і пропозиції на сільськогосподарську продукцію, а відповідно, на ціни. Поряд з цим використовуються прямі цінові дотації.

Відносно альтернативної позиції, то наскільки нам відомо, її дотримуються лише деякі науковці. При цьому аргументують її неоднозначно. О.Гош вважає, що для цінової підтримки у країнах Заходу є фінансові можливості. Тобто утримувати понад половину нерентабельних фермерських господарств можуть дозволити собі лише багаті країни.

Дотаційне сільське господарство на Заході не більше, ніж одна з другорядних галузей економіки індустріального суспільства, до того ж – підпорядкована галузь. Вона годує країну і дає продукцію на експорт. За межі цих суто економічних функцій сільське господарство не виходить. Воно забезпечує 3-5% ВВП – і все. Становище сільського господарства в Україні істотно інше. Воно дає 8,7% ВВП країни. Сільське господарство було, об'єктивно є і буде пріоритетною галуззю економіки [2, с. 53].

Подібної точки зору притримуються і інші науковці: щодо сільського господарства, то «... всі пропозиції щодо збільшення видатків з бюджету ... утопічні» [1, с. 20].

«З огляду на можливості вітчизняного бюджету така підтримка агросфери бажана і для нашої країни. Але в Україні сільське господарство – базова галузь, в якій працює майже чверть усіх зайнятих. Така структура національної економіки вимагає від агросфери самоокупності, і тому головним джерелом її фінансування лишається ринкова виручка» [5, с. 65].

Більш розгорнуто розглядає концепцію невтручання держави в процес ціноутворення, а точніше – бездотаційності цін на сільгосппродукцію Л.Ю. Мельник. Він вважає, що проблему диспаритету цін в аграрному виробництві можна вирішити і бездотаційним шляхом, тобто на базі дії тільки ринкових принципів. Але це можливо за однієї умови – захистити внутрішній ринок від імпорту більш дешевої продукції тих країн, у яких сільськогосподарські товаровиробники одержують від держави значну підтримку і їх продукція завдяки цьому більш конкурентноспроможна, або вони мають абсолютні чи відносні переваги [3].

У таких умовах теоретично і практично у більш-менш нормальному ринково-підприємницькому середовищі аграрний ринок може функціонувати без втручання держави. Чим це пояснити?

1. У сільському господарстві виробляється продукція, яка задовольняє першу потребу всіх людей даної країни. Тобто це та галузь, на продукцію якої завжди є попит (хоча і відносно нееластичний) з боку усіх верств населення. Люди можуть відмовити собі у чомусь іншому, але без їжі вони не проживуть. Саме тому, якщо припустити, що нерентабельні господарства припинять свою виробничу діяльність, а відповідно, зменшиться пропозиція сільськогосподарської продукції при незмінному попиті на неї, ціни на неї зростуть. Отже, при «чистому» ринковому регулюванні аграрного ринку можливо забезпечити еквівалентний обмін для тих господарств, у яких собівартість продукції більш-менш відповідає суспільно нормальним витратам, тобто вона менша за ринкові ціни.

2. Коли мова йде про «диспаритет» цін, мається на увазі увесь аграрний сектор. Але, як відомо, витрати виробництва в розрахунку на одиницю однієї і тієї ж продукції значно відрізняються в рамках національної економіки щодо окремих господарств. Це зумовлено як природними, так і економічними умовами ведення господарської діяльності. А тому в кожній країні завжди є сектор аграрних господарств, стосовно якого диспаритет цін не спостерігається при існуючому рівні ринкових цін. Вони працюють рентабельно і мають можливість здійснювати не тільки просте, але і розширене виробництво. Це насамперед господарства оптимальних розмірів, які використовують передову техніку, технологію науковий менеджмент тощо. Собівартість продукції у них нижча, і вони більш конкурентноспроможні. Саме для таких господарств практично ніколи не існує диспаритет цін, і вони з часом здатні заповнити на ринку ту «нішу», яку вивільнили менш ефективно працюючі аграрні господарства.

У розвинених країнах Заходу пом'якшенню диспаритету цін слугують і такі процеси, як поглиблення спеціалізації виробництва кооперування фермерів (особливо створення кооперативів для закупівлі техніки та інших засобів виробництва і збуту своєї продукції), інтеграція аграрних господарств з підприємствами третьої сфери АПК

Є всі підстави вважати, що в економічно високорозвинених країнах Заходу вже сьогодні крупнотоварний підприємницький сектор має можливість вирішити на

належному рівні продовольчу проблему в рамках національної економіки і забезпечити значний експорт сільськогосподарської продукції. Про це свідчить факт значного перевиробництва останньої у більшості цих країн. Перехід земель дрібних ферм у розпорядження крупних аграрних господарств призвів би до зниження собівартості продукції у цілому в аграрному виробництві. Для таких господарств не потрібно була б цінова підтримка, яка дорого коштує кожній країні.

Дійсно, допомога держави приватним господарствам і підтримка аграрного виробництва в економічно високорозвинених країнах досить вагома. При цьому вона навіть значно зросла в останні роки.

Водночас сучасна технічна і технологічна база при оптимальних земельних ділянках дозволяють крупнотоварним господарствам обійтись без цінової підтримки.

Бездотаційна система цін на сільськогосподарську продукцію не потребує нагромадження і використання значних бюджетних коштів. Держава могла б знизити податки, а тим самим – забезпечити відносно вищу платоспроможність покупців всієї, у тому числі і сільськогосподарської продукції. Іншими словами, з точки зору національної економіки і всього суспільства дотація цін на сільськогосподарську продукцію є лише перерозподілом коштів Державного бюджету на користь низько- і нерентабельних аграрних господарств. В умовах «вільної гри ринкових сил» останні неминуче збанкрутували б, а їх землі і майно перейшли б у руки рентабельних підприємств. Концентрація виробництва у сільському господарстві прискорила б. У цілому продуктивність і ефективність аграрного сектору економіки зросли б. Адаже в економічному аспекті концентрація виробництва – процес прогресивний і об'єктивний. Його наслідком є зростання ефективності та продуктивності аграрної сфери економіки.

Безперечно, концентрація супроводжується банкрутством значної кількості господарств. Для їх власників-господарів це нерідко особиста трагедія. Вони позбавляються звичного для них поля зайнятості, а відповідно – засобів до життя. Однак з позицій макроекономіки, економічне банкрутство відіграє роль шокової терапії для сільського господарства і в цілому є важелем зростання його ефективності. Саме через економічне банкрутство, як вже зазначалося в роботі, найбільш повно виявляється дія ринкового механізму за принципом «природного відбору».

Таким чином, в умовах цивілізованого ринково-підприємницького середовища у кожній країні проблему диспаритету цін можна вирішити за двома напрямками: 1) покластися на вільну дію ринкового механізму; 2) застосувати державне регулювання цін. У першому випадку від держави потрібно лише одне – захистити в разі потреби внутрішній аграрний ринок від імпорту більш дешевої сільськогосподарської продукції за допомогою різних мит тощо. Дотація цін державою вимагає утримання спеціального апарату державних службовців і значних бюджетних коштів.

В економічному аспекті бездотаційне вирішення проблеми диспаритету цін є більш вигідним для суспільства. Останнє не несе витрат на утримання значного за кількістю, але низькоефективного сектору дрібних і малих господарств, які в основній своїй масі є збитковими. Їх землі і майно переходять в розпорядження більш ефективних господарств. За рівності інших умов є можливість знизити податки з усіх суб'єктів господарювання. Відпаде потреба в перерозподілі коштів Державного бюджету, а відповідно, зменшення адміністративних витрат. У зв'язку з цим слід погодитись з думкою вчених Німеччини, що «перерозподіл – це завжди гра з негативною сумою. Завжди, коли здійснюється спроба перерозподілити шматок економічного пирога, під час трансферту губиться більша чи менша кількість крихт. Внаслідок цього пиріг стає загалом меншим» [6, с. 23].

Зрозуміло, що для деяких видів продукції, з врахуванням певних конкретних умов, розподіл і дотації необхідні. Але вони мають бути ефективними і сприяти зростанню виробництва з мінімальними витратами. Особливо важливо посилення контролю з боку держави, щоб уникнути обману з боку тих, хто розподіляє і зловживає, тобто збагачується за рахунок державних коштів.

Разом з тим виникає питання, чому держава підтримує дрібнобізнесовий сектор фермерських господарств, тобто чисельний у значній мірі напівнатуральний сектор, який націлений в першу чергу на самозабезпечення потреб у сільськогосподарській продукції своїх власників?

Відповідь на поставлене питання може бути такою.

Не тільки в США, але і в багатьох розвинених країнах фермерство традиційно розглядається як спосіб життя у сфері сільського господарства, а фермери – як носії здорової моралі та національної культури. Окрім того, в сучасних умовах держава як суб'єкт і гарант проведення активної соціальної політики у нині функціонуючих моделях ринкової економіки не може допустити масове банкрутство фермерських господарств. Тут виникає багато соціально-економічних проблем, що не притаманні концентрації виробництва в інших галузях і сферах економіки. Там підприємці-банкрути і наймані працівники, які втратили роботу, більш мобільні і нерідко порівняно швидко можуть зайняти іншу нішу в господарській сфері. Господар-підприємець, як правило, здатний працювати менеджером або стати найманим робітником. При чому такі зміни не завжди пов'язані з переїздом в іншу місцевість. У сільському господарстві все відбувається набагато складніше. Тому безсумнівно, що адаптація сільського жителя до міського життя проходить набагато складніше. І справа не тільки у суттєвих відмінностях у способі життя. Ця проблема обґрунтовується необхідністю купувати житло у місті, набувати професію і, мабуть, найбільша тут перепона – вік більшості фермерів понад 50 років (в США, наприклад, 53 роки).

Отже, дотація цін державою зумовлена насамперед соціальним чинником. В економічному аспекті вона є штучною підтримкою нерентабельних або низькорентабельних господарств. При «вільній грі ринкових цін» вони потерпіли б банкрутство, а їх місце зайняли б більш рентабельні господарства. Іншими словами, державна підтримка цін є в економічному аспекті не зовсім ефективний перерозподіл коштів Державного бюджету на користь дрібнобізнесового сектору аграрного виробництва. Адже кошти, які йдуть на дотацію, – це результат відрахування їх в інших галузях виробництва. І це можуть дозволити собі лише ті країни, в яких є що перерозподіляти, тобто багаті країни. До них належать у першу чергу усі країни Заходу, Японія, Південна Корея.

Особливої уваги з позиції України заслуговує досвід вирішення економічних і соціальних проблем Австрії. Країна тривалий час демонструє свою стабільність. Тут немає страйків, ритмічно функціонують підприємства, підтримується високий рівень життя всіх прошарків населення, прогнозується поступовий еволюційний розвиток без революцій та економічних криз.

Існуючий в Австрії механізм регулювання цін передбачає державне регулювання та регулювання у межах системи так званого соціального партнерства. Яка історично склалася в країні між представниками уряду, підприємцями та робітниками.

Державне регулювання цін було введено в Австрії після другої світової війни у зв'язку з тяжким становищем в економіці та гострою нестачею багатьох важливих промислових і споживчих товарів. На першому етапі воно охопило практично всі товари та послуги, але в міру нормалізації економічного стану в країні і становлення механізму ринкового саморегулювання їх кількість дедалі скорочувалася.

У даний час державне регулювання цін тут здійснюється на основі закону про ціни 1976 р. в редакції 1988 р. Ним, зокрема, визначений перелік товарів і послуг, по яких міністр економіки має право встановлювати максимальні й мінімальні ціни (на практиці, однак, встановлюються переважно максимальні ціни, тобто верхня межа, перевищення якої недопустиме). При виникненні кризової ситуації уповноваженими державними органами (Міністерство економіки та Міністерство сільського і лісового господарства) може бути введено регулювання цін практично на будь-які товари на період збереження цієї ситуації.

У випадках, коли ціноутворюючі фактори на один і той самий товар мають значні регіональні відмінності, а також із метою спрощення процесу прийняття рішення право регулювання цін може делегуватися головам урядів федеральних земель (провінцій). Контроль за дотриманням встановленого рівня цін здійснюється місцевими органами адміністративних округів і поліцією.

Щодо ряду товарів іноземного походження (фрукти, овочі, картопля, кофе, какао, добрива, корми) законом Австрії встановлено загальний принцип формування ціни на внутрішньому ринку, відповідно до якого вона не може перевищувати фактичну закупівельну імпорتنу ціну, збільшену на розмір економічно виправданих витрат і прибутку імпортера. Одночасно передбачено, що у випадку зниження чи скасування мита на сільськогосподарські товари, що ввозяться, та продукти їх переробки відповідним чином повинна бути зменшена і внутрішня ціна на них. За штучне підвищення ціни законом передбачені штрафні санкції.

Деякі особливості має регулювання ринку молока, зерна і м'яса в Австрії, яке здійснюється через спеціально створені організації: Молочний фонд, Зерновий фонд, Комісію по тваринництву і виробництву м'яса.

Отже держава має набагато більше можливостей щодо позитивного впливу на зниження або подолання диспаритету цін в сільському господарстві і запропоновані засоби і важелі регулювання Україна може використовувати на окремих проміжках розвитку галузі та національної економіки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Теоретично привабливою для України є пропозиція захистити аграрний ринок від імпорту більш конкурентоспроможних видів продукції сільського господарства і покласти на «вільну гру ринкових сил» щодо подолання диспаритету цін. Це, безперечно, була б політика підтримки «сильного». Адже великі підприємницькі агроструктури мають більш низьку собівартість продукції і можуть рентабельно господарювати і без державних дотацій цін. А це сприятиме зростанню концентрації сільськогосподарського виробництва і «вмиванню» дрібних форм. У соціальному плані – це проблема. В економічному – зростання ефективності сільського господарства і забезпечення продовольчої безпеки.

Напевне при умовах які склались в національній економіці виходячи із сучасних реалій потрібно зважити на соціальний аспект. Проблему диспаритету цін якщо не вирішити повністю, то значно пом'якшити необхідно через цінову підтримку державою сільськогосподарських товаровиробників. Дотування цін державою має проводитись на окремі види товарної рослинницької і майже на всю передану на переробні підприємства тваринницьку продукцію. Для цього в бюджеті мають бути закладені можливості, що виходять, насамперед, із соціальних міркувань. Важливо також зазначити, що державі не потрібно переступати певну межу в регулюванні аграрного ринку, не здійснювати диктат цін. Вільна гра ринкових сил продовжує діяти, а держава через дотування ціни на сільськогосподарську товарну продукцію компенсує її виробникам їх втрати від нееквівалентного обміну. Державне регулювання диспаритету цін через їх дотацію приводить до зростання податків, зменшення соціальних виплат, тощо. І головне перерозподіл - це завжди певні втрати для суспільства, втрати пов'язані з трансфером бюджетних коштів. В Австрії накопичений значний досвід державного регулювання цін через механізм, так званого, соціального партнерства. І, напевне, не випадково, виходячи не тільки із викладеного вище, але й зменшення ефективності дії ринкового механізму (через поглиблення конкуренції) країни Заходу поступово переходять на інші засоби і важелі підтримки аграріїв, зокрема це бюджетна підтримка розвитку виробничої і соціальної інфраструктури фермерів.

Анотація. Розглянуто концепції ринкового і державного механізмів регулювання диспаритету цін в сільському господарстві. Проведена їх порівняльна оцінка в контексті економічного і соціального розвитку ринково-підприємницького середовища. Вказано на можливості вирішення на належному рівні продовольчої проблеми в рамках національної економіки і забезпечення значного експорту сільськогосподарської продукції. Визначено, що в економічному аспекті бездотаційне вирішення проблеми диспаритету цін є більш вигідним для суспільства, але у соціальному плані - це проблема. З врахуванням конкретних економічних умов які склались в національній економіці визнано за необхідність подальше поглиблення спеціалізації виробництва, кооперування фермерів, інтеграції аграрних господарств з підприємствами третьої сфери АПК та здійснення державного регулювання диспаритету через дотацію цін на основні види товарної продукції сільськогосподарських виробників і зокрема дрібнобізнесового сектору фермерських господарств. Останні мають бути ефективними і сприяти зростанню виробництва з мінімальними витратами. Вказано на посилення контролю з боку держави щоб уникнути обману з боку тих збагачується за рахунок коштів Держбюджету на шляху їх трансферту до безпосередніх виробників.

Ключові слова: диспаритет цін, регулювання, механізм регулювання, бездотаційність, дотації цін, сільське господарство, концепція.

Аннотация. Рассмотрены концепции рыночного и государственного механизмов регулирования диспаритета цен в сельском хозяйстве. Проведена их сравнительная оценка в контексте экономического и социального развития рыночно-предпринимательской среды. Указано на возможности решения на должном уровне продовольственной проблемы в рамках национальной экономики и обеспечения значительного экспорта сельскохозяйственной продукции. Определено, что в экономическом аспекте бездотационное решения проблемы диспаритета цен является более выгодным для общества, но в социальном плане - это проблема. С учетом конкретных экономических условий, которые сложились в национальной экономике признано необходимым дальнейшее углубление специализации производства, кооперирования фермеров, интеграции аграрных хозяйств с предприятиями третьей сферы АПК и осуществления государственного регулирования диспаритета через дотацию цен на основные виды товарной продукции сельскохозяйственных производителей и в частности сектора малого бизнеса фермерских хозяйств. Последние должны быть эффективными и способствовать росту производства с минимальными затратами. Указано на усиление контроля со стороны государства, чтобы избежать обмана со стороны тех обогащается за счет средств Госбюджета на пути их трансферта до непосредственных производителей.

Ключевые слова: диспаритет цен, регулирования, механизм регулирования, бездотаційність, дотации цен, сельское хозяйство, концепция.

The abstract. Conceptions of market and state mechanisms of adjusting of disparity prices are considered in agriculture. Their comparative estimation in the context of economic and social development of market-enterprise environment is conducted. It is indicated on possibility of decision on a due levels of food problem within the framework of national economy and providing of considerable export of agricultural produce. Certainly, that in an economic aspect non-subsidy decision of the disparity prices problem is more advantageous for society, but in a social plan is a problem. Taking into account certain economic terms that was folded in a national economy the further deepening of specialization production, co-operation of farmers, integration of agrarian economies is confessed for a necessity with the enterprises of the third sphere of the agroindustrial complex(AIC) and realization of government control of disparity through the grant of prices on the basic types of commodity products of agricultural producers and in particular to the small business sector of farms. The last must be effective and assist the increase of production with minimum charges. It is indicated on strengthening of control from

the side of the state in order to avoid deception from the side of those enriched due to money of the state Budget on the way of their transfer to the direct producers.

Keywords: disparity prices, adjusting, adjusting mechanism, non-subsidy, grants of prices, agriculture, conception.

Бібліографічний список використаної літератури

1. Гайдуцький П.І. Розвиток багатоукладного господарювання та конкурентоспроможного агропромислового виробництва / П.І.Гайдуцький// Економіка АПК. – 2001. – №4. – С.19 – 23.
2. Гош О. Об'єктивні засади ціноутворення в постсоціалістичній Україні / О.Гош // Економіка України. – 2001. – №1. – С. 52 – 57.
3. Мельник Л.Ю. Теоретичні аспекти сутності і напрями вирішення проблеми диспаритету цін у сільському господарстві / Л.Ю. Мельник // Держава та регіони: [серія: Економіка та підприємництво]. – 2003. – №2. – С. 86-93.
4. Месель-Веселяк В.Я. Напрями реформування агропромислового виробництва в Україні / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 1999. – №1. – С. 36-40.
5. Пасхавер Б. Цінова ситуація і цінова політика в агросфері / Б. Пасхавер // Економіка України. – 2001. – №1. – С. 58 – 66.
6. Реформування сільського господарства в Україні: широке поле / За ред. Стефана фон Крамона Таубадея та Людвіга Штріве. – К.: Фенікс, 1999. – 191 с.
7. Шпичак О.М. Ціноутворення та інфраструктура формування ринкових відносин в АПК / О.М.Шпичак // Економіка АПК. – 1999. – №1. – С. 44-47.

УДК 334.7

Олійник Т.Г.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В ІНТЕГРОВАНІХ ФОРМУВАННЯХ

Постановка проблеми. У процесі еволюційного розвитку сільського господарства виникають і формуються певні інтегровані системи, які включають у себе економічні відносини з різним ступенем зв'язків, що є закономірним явищем ринкового механізму господарювання і характеризується нерівномірністю розвитку різних галузей суспільного виробництва. В результаті взаємодії сільського господарства з переробною промисловістю та завершеністю усіх технологічних процесів агропромислової інтеграції в нашій країні був організаційно сформований агропромисловий комплекс.

Важливість агропромислового комплексу в житті людей обумовлюється об'єктивною реальністю – існуванням потреб людей в продуктах харчування і продуктах першої необхідності. Виходячи з цього єдність поглядів науковців полягає в тому, що кінцевою метою функціонування АПК є забезпечення населення продуктами харчування.

Огляд останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі питання розвитку економічних відносин в інтегрованих формуваннях були предметом дослідження в кінці XIX початку XX століття А.Н. Енгельгарда, А.В. Советова, Н.Д. Кондратьєва, В.А. Чайнова. В сучасних умовах проблеми економічних відносин при агропромисловій інтеграції та соціальні її аспекти знайшли відображення у роботах В.Г.Андрійчука, В.Я. Амбросова, В.Л. Валентинова, П.І.Гайдуцького, М.Й.Маліка, Л.Ю.Мельника, В.І.Месель-Веселяка, П.Т.Саблука, І.Н. Топіхи, М.І.Хорунжого, І.І.Червена, О.М. Шпичака, В.М.Яценка та ін.

Разом з тим, не дивлячись на значну кількість наукових публікацій з досліджуваної